

Dječja igra kroz dječja prava

Pletković, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:008821>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANTONELA PLETKOVIĆ
DJEČJA IGRA KROZ DJEČJA PRAVA
Završni rad

Pula, _____, ____ godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojno obrazovne znanosti
Sveučilišni diplomski studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

ANTONELA PLETKOVIĆ
DJEČJA IGRA KROZ DJEČJA PRAVA
Završni rad

JMBAG: 0303096966, redoviti student

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Kolegij: Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Opća pedagogija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marina Diković

Pula, _____, ____ godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnicu _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima, te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	7
1. IGRA KAO OSNOVNA AKTIVNOST DJETETA	8
1.1. Igra.....	8
1.2. Utjecaj igre na razvoj djeteta	10
2. UTJECAJ MEDIJA NA RAZVOJ DJETETA	12
3. DOKUMENTI O PRAVIMA DJECE	16
3.1. <i>Konvencija o pravima djece</i>	17
3.2. <i>Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece</i>	18
3.3. <i>Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava</i>	19
3.4. <i>Svijet dostojan djece</i>	21
3.5. <i>Obiteljski zakon Republike Hrvatske</i>	22
4. PRAVA DJECE S TEŠKOĆAMA	24
5. PRAVA DJETETA KROZ U NJEGOVU OKOLINU	26
5.1. Uloga odgojitelja u promicanju djetetovih prava	26
5.2. Uloga obitelji u promicanju djetetovih prava	26
5.3. Uloga prostora u promicanju djetetovih prava	27
5.4. Djeca s posebnim potrebama i njihovo pravo na pozornost.....	27
5.5. Uloga lokalne zajednice u promicanju djetetovih prava.....	29
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	31
6.1. Cilj istraživanja	31
6.2. Problemi istraživanja	31
6.3. Uzorak istraživanja.....	31
6.4. Metode, postupci i instrumenti	31
6.5. Rezultati i rasprava	32
6.5.1. Mišljenje odgojiteljica o važnosti dokumenata za promicanje zaštite dječjih prava kroz dječju igru	32
6.5.2. Mišljenje odgojiteljica o načinima promicanja zaštite dječjih prava djece u predškolskoj ustanovi kroz dječju igru	34
6.5.3. Usporedna mišljenja odgojitelja koji su trenutno zaposleni u predškolskoj ustanovi i onih koji su bili zaposleni te su sad u mirovini	36
ZAKLJUČAK	37
LITERATURA	38
PRILOZI	40
1. Intervju	40
2. Odobrenje Povjerenstva za etičnost istraživanja	41

UVOD

Djeca su temelj društva i nositelji budućnosti. Njihova dobrobit, razvoj i prava ključni su elementi izgradnje zdravoga društva. U radu se istražuje interakcija, povezanost između dječjih prava i njihove igre ističući važnost igre u kontekstu prava. Ljudska prava dio su života nas i onda kada su ugrožena.

To je ključ svih problema s kojima se suvremeni svijet danas suočava; od nasilja, siromaštva, globalizacije, ekoloških problema, ekonomske nejednakosti i nezakonitosti, pa sve do sukoba i rata. Danas nam masovni mediji pružaju uvid u razmjere i načine kršenja prava djece, te se ističe važnost odgoja i obrazovanja o ljudskim pravima. Suvremena pedagogija teži humanističkom obrazovanju i postavlja temelje za daljnji razvoj i boljitak. Zadaća odgojitelja jest pronaći ravnotežu između potreba djece i potreba njihovih obitelji. Za postizanje uspješnih obrazovnih rezultata važno je da odgojitelji jačaju svoje profesionalne, komunikacijske i socijalne vještine, te da stvore pozitivno ozračje i izgrade partnerski odnos s roditeljima u vrtiću.

Svrha ovoga rada je, između ostalog, prikazati na koji se način promiču prava djeteta na igru u vrtićima, naglašavajući važnu ulogu odgojitelja koji promiču ta dječja prava, što se može iščitati u istraživanju u kojem su komparativno zastupljene odgojiteljice koje su umirovljene, te one koje su trenutno u radnom statusu. U istraživanju se uspoređuju promicanja i zaštite dječjih prava u dječjoj igri danas i devedesetih godina prošloga stoljeća.

1. IGRA KAO OSNOVNA AKTIVNOST DJETETA

1.1. Igra

Autori Omerović i Porobić (2006) ističu kako je igra u populaciji djece rane i predškolske dobi ugodna i spontana aktivnost. Isto tako ističu kako je svako dijete istraživač s urođenom znatiželjom, odnosno potrebom za igrom. Dijete otkriva svijet oko sebe, kao i mnoge kompleksnije stvari oko sebe, uz pomoć igre koja mu na jasan način približava stvarnost. Govoreći o igri, važno je istaknuti da ona pomaže razvoju motoričkih, te metalnih sposobnosti, stoga možemo iščitati da dijete u prvim dvjema godinama spontano i kroz igru uči o svojem tijelu, te tako razvija svijest o njemu. Suzić (2006) naglašava da igra potiče razvoj djeteta i razvoj djetetovih psihičkih i tjelesnih sposobnosti. Ona podiže kvalitetu igre, stoga nas upućuje da igri, kao aktivnosti, posvetimo posebnu pozornost kako bismo ih što bolje usmjerili k razvoju djeteta, životu i prirodnom razvoju, kako bi djeca bila aktivno uključena u svoju okolinu sa što većom željom i motivacijom.

Stegelin (2007) navodi kako je soba dječjega vrtića danas prenapučena, te da ne postoji dovoljno mjesta za igru. Danas se pokazuje sve veća potreba za isticanjem važnosti igre u dječjem razvoju. Svaki stupanj djetetova razvoja sadrži određeni stupanj predvidljivosti, kao i ponavljanja, te naizmjeničnoga ponašanja. Igra, prema Stegelinu, podrazumijevaju istraživačke aktivnosti koje uključuju baratanje, kako predmetima tako i igračkama, te ostalim materijalima. Igra predstavlja veliku evolucijsku važnost, održava zdrav odnos djeteta s njegovim širim i užim okruženjem.

Vukić (2012) tvrdi da je za svako dijete učenje i upoznavanje svijeta igra i izazov. Svako otkrivanje ima svoja ograničenja jer je djetetova sloboda otkrivanja nečega kroz igru uvelike ograničena. Autor također ističe kako značajnu ulogu u realizaciji ima pripremljeno okruženje, odnosno obrazovni ciljevi u pedagoškom konceptu Marije Montessori. Montessori (2003) u svojoj knjizi navodi u svojoj knjizi kako joj je veliki broj umjetnika pomogao definirati prostorne karakteristike, arhitekti i psiholozi s kojima je surađivala pomogli su u određivanju optimalnih dimenzija (veličine i visina) učionice, izboru dekorativnih elemenata koji prvenstveno pomažu djeci u postizanju stupnja koncentracije. Dijete prikuplja dojmove o vanjskome svijetu osjetilima vida, sluha, dodira, okusa i mirisa, pa su poticaji okoline neophodni za optimalan mentalni razvoj. Prostor u kojem dijete boravi svijetlih je i veselih boja, opremljen je jednostavnim predmetima, potiče pozitivno i spontano ponašanje i „odiše“ poticajnom

atmosferom. Montessori ističe kako je cilj pedagogije uključiti sva djetetova osjetila koja treba svakodnevno njegovati i hraniti. Autorica tvrdi kako je svako dijete individua koja se razvija vlastitim tempom.

Veliku ulogu u razvoju Reggio pedagogije ima Malaguzzi koji pak vjeruje da je važno podržavati društvenu razmjenu, suradnju i sučeljavanje sudionika, a uloga odgojitelja jest kreiranje, dakle stvaranje okruženja koje će dijete poticati, podržavati i poticati na učenje. Reggio-metoda smatra kako je dijete motivacijski nastrojeno prema učenju, tj. objašnjavanju i razumijevanju svijeta oko sebe i sebe u njemu.

Unutarnje okruženje vrlo je važno tijekom razvoja djece rane dobi. Vanjski prostor utječe na sva područja djetetova razvoja. Dječja igra mnogo je raznovrsnija na otvorenom prostoru u kojem dijete ima mnogo veću slobodu. Poticajni vanjski okoliš čine parkovi, trgovi, fontane, šume, maslinici, voćnjaci, obale rijeka i mora; ukratko, čine ga sva mjesta u prirodi, u kojima djeca mogu uživati i koja omogućuju izravno učenje istraživanjem, otkrivanjem i eksperimentiranjem. Prirodno okruženje pruža mogućnost proširenja obrazovnih aktivnosti i sukonstrukcija kurikuluma vezanih uz očuvanje prirode, okoliša i održivi razvoj. Navedeno nas dovodi do zaključka o učinkovitosti odgojno-obrazovnoga rada s gledišta poticanja razvoja dječje osjetljivosti na okruženje i na to da atmosfera u vrtićima i školama ima najjači utjecaj na razvoj pozitivnih ponašanja djece u okolini.

Prema autoru Piaget (1972) veliku ulogu u podjeli dječje igre, kao i u podjeli razdoblja razvoja djeteta, koji navodi kako dijete od rođenja raste i razvija se okruženo predmetima koji su oblikovani kulturom, odnosno znakovnim sustavom koji je oblikovan kulturom življenja, povijesnim razvojem, ljudskom interakcijom i sl. To sve uvelike utječe i na njegovu igru. Igru dijelimo u tri skupine:

1. funkcionalna igra
 2. simbolička igra
 3. igra s pravilima.
1. Funkcionalnu igru promatramo kao igru u kojoj dijete uči neku funkciju koja kod njega sazrijeva, npr. perceptivne, osjetilne i motoričke. Ono s jedne strane preispituje svoje funkcije, dok s druge strane uočava karakteristike nekoga predmeta. Važno je istaknuti kako je igra u ranom djetinjstvu određena ranom socijalnom interakcijom. Piaget (1972) smatra da funkcionalna igra, isto kao

senzomotorička inteligencija, nastaje tijekom dodira djeteta i njegove fizičke okoline. U tom razdoblju ističemo veliku važnost rane socijalne interakcije koja se smatra važnim čimbenikom razvoja igre. Također, jako je bitno da tijekom ovoga razdoblja u igri sudjeluju roditelji, ponajviše zbog toga jer se ovdje razvija rana socijalna interakcija, odnosno sve ono što dijete osjeti u ovom periodu igre, ostavit će traga na svaku fazu kroz koju će ono kasnije prolaziti.

2. Simbolička igra vezuje se uz kognitivni razvoj i Piagetu predstavlja djetetovu interakciju s fizičkom okolinom. U njoj veliku ulogu imaju simboli i mašta, a pridaje važnost dječjem prepoznavanju već poznatih predmeta i radnji. Javlja se imitiranje, te zamišljanje situacija. Mašta predstavlja u ovom slučaju jedan od važnijih elemenata jer djetetu omogućuje stvaranje vlastitoga načina izražavanja. Dijete uz pomoć mašte samostalno kreira razne situacije i postupno dolazi do željenih rješenja. U ovoj igri postoje raznovrsne radnje, bogati sadržaji i različite uloge, nema temeljnih pravila, a predmeti igre označavaju realne predmete; najčešće su to igre poput igara doktora, superjunaka, mame i tate.
3. Igra s pravilima javlja se između četvrte i jedanaeste godine djetetova života, te se zadržava do kraja života. U igrama s pravilima, kao i u funkcionalnim, te u simboličkim igrama, prevladava homogenizacija, a ona je u skladu sa strukturom dječjega mišljenja. U tim igrama postoje pravila, kodeks časti, kolektivna disciplina, te „*fair play*“. Navedeno dovodi igre s pravilima u vezu s moralnim razvojem djeteta. Najčešće su igre s pravilima senzomotoričke ili umne igre usmjerene na razvoj logičkoga promišljanja, poput šaha, graničara, loptanja i raznih utrka.

1.2. Utjecaj igre na razvoj djeteta

Igra ima veliki utjecaj i značaj za dijete, te je njegov vodič za rast, razvoj i učenje o životu. Za zdrav razvoj djeteta igra je nužno, ali, istovremeno, ona je i uređeno sredstvo. Dijete istražuje tijekom same igre, razvija se, mijenja i upoznaje sebe. Izgrađuje svoj identitet koji otkriva, njeguje i usavršava, a jedinstven je za svako dijete. Prema tome, Klarin (2017) naglašava da su izuzetno značajne igračke koje

simboliziraju svojevrsno pomagalo njegova razvoja. Zbog toga se igra smatra neizostavnom cjelinom u razvoju djeteta. Uz igru učenje izgleda zanimljivije, dijete tada, potaknuto svojom znatiželjom, razvija svoje socijalne karakteristike i odnose. Socijalni odnosi djeteta najbolje se razvijaju tijekom druženja s drugom djecom, ali i tijekom druženja s odraslima, kao i tijekom igre, tada dijete spoznaje i ostvaruje razna iskustva pomoću kojih gradi svoju socijalnu vrijednost.

Za dobar socijalni razvoj djeteta vrlo je važna igra, te interakcija s vršnjacima. Takvom igrom dijete upoznaje nove karakteristike ljudske osobnosti; poput dijeljenja stvari tijekom igre, odnosno učenja načina popuštanja i nezadržavanja igračaka samo za sebe. Tijekom igre dijete se upušta u pustolovinu u kojoj razvija instinkt istraživanja i otkriva rizik koji je važan za razvoj vlastitih sposobnosti. Utjecaj igre na razvoj djeteta budi razne teorije istraživanja načina nastajanja same igre, njezine uloge i utjecaja na razvoj djeteta. Jedna od tih teorija naziva se teorijom ličnosti koja obuhvaća razvoj djeteta na razini njegove osobnosti. Ako se radi o događajima iz djetetove prošlosti koji su izazvali veliku traumu, dijete se tijekom igre uči razvijanju moći kontroliranja svojih osjećaja, osjećaja poput tuge, stresa i ljutnje.

2. UTJECAJ MEDIJA NA RAZVOJ DJETETA

Život u modernom društvu brzih promjena zahtijeva nova znanja, vještine, sposobnosti, tj. medijska pismenost pomoći će pojedincu prilikom razumijevanja medijske poruke i spriječiti pasivno prihvaćanje. Izdebska ističe kako medijsko djetinjstvo uključuje pet aspekata:

1. svakodnevnu i opetovanu prisutnost medija u životu djece
2. vrijeme posvećeno korištenju medija, čestoću dječjega korištenja medija, interese i hobije povezane s medijima, te vrste programa koje djeca gledaju
3. načine korištenja i percipiranja medija
4. specifičan odnos djeteta i medija
5. odnos između djece i medija, točke uključivanja iskustava, ponašanja, te emocija koje iz toga odnosa s medijima proizlaze.

Medijska pismenost pruža djeci i mladima osobama mogućnost da postanu bolji kritički mislioci i kreativni proizvođači sve većega broja i spektra poruka. Sukladno tome, Europska unija odredila je osam kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje, uključujući digitalne kompetencije. Usavršavanje medijske pismenosti može biti uistinu uspješno samo ako uzmemo u obzir odnos među specifičnosti medija kao i načina kojima pojedinci razumiju te specifičnosti. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba te Hrabri telefon 2013. godine su proveli istraživanje o iskustvima i ponašanju djece na Internetu i na društvenoj mreži Facebook. Prema istraživanju djeca predškolske dobi provode 2,4 sata radnim danom i tri sata vikendom ispred zaslona koji prikazuju različite medijske sadržaje. Zajedničkim uključivanjem različitih spektara medija, djeca stvaraju i proširuju vidike, odnosno svoje kognitivne, psihološke, kreativne i socijalne kvalitete. Oni stvaraju nove prilike za bolje obrazovanje, odnosno nalaze različite primjene u obrazovanju: od nastavnih programa za učenje i vježbe, baza podataka i alata, igrica za učenje, eksperimenata i simulacija, do složenih komunikacijskih i suradničkih okruženja.

Može se reći da danas mediji čine jedno od važnih obrazovnih okruženja. Masovni mediji omogućuju djeci veću mogućnost sudjelovanja na kulturnim događanjima. Mediji nude raznovrsna suvremena sredstva poučavanja, te nude raznovrsne obrazovne mogućnosti koje se također mogu uspješno koristiti u različitim

fazama/procesima učenja.

Naime, djeca i učenici nisu samo pasivni promatrači, nego oni su i suučesnici učenja, stoga jedna od važnih uloga jest da korištenje suvremenih medija omogućuje razvoj koordinacije. Isto tako, mediji podupiru razvoj kreativnoga razmišljanja i mašte, te potiču razvoj djetetove inicijative.

Zanimljivi zvučni efekti, često i sami likovi koji dolaze iz knjiga, filmova i već su poznati djetetu, uzrokuju situaciju u kojoj rad s računalom postaje učenje kroz igru.

Zahvaljujući medijima, moguće je brzo provjeriti stečeno znanje učenika i to napraviti na ugodniji način od tradicionalnoga ispitivanja – igrom. Istraživanja pokazuju da informatička tehnologija potiče mentalni proces djeteta, odnosno da ima pozitivan učinak na hipotetsko razmišljanje i logičku analizu, a da računalne igre potiču razvoj koordinacije.

Hoffmann (2003) navodi da široke i raznovrsne grafičke sposobnosti mogu značajno poboljšati stimulaciju razvoja psihomotornoga sustava djece i sposobnost individualizacije neke vrste pomoći, te da korištenje masovnih medija jasno aktivira i ohrabruje dijete. Internet omogućuje puno brže i lakše učenje na daljinu, koje može biti uvelike korisno za djecu sa zdravstvenim problemima.

Razvoj tehnologije medija, osim na učenje, uvelike je utjecao i na promjene razvoja dječje igre. Uz brojne prednosti korištenja elektroničkih medija na razini obrazovanja u ranom djetinjstvu ne postoji značajna karika prilikom razvoja kompetencija u suvremenoj tehnologiji koja započinje već u prvim godinama dječjega obrazovanja. Razvojem tehnologije dječja igra evoluirala je u jednom drugom smjeru koji još uvijek nije dovoljno istražen, koji je često smatran negativnim, osuđivan je i optuživan za sve negativne promjene u dječjem životu. U školskoj dobi uvelike postoji potreba za zabavom, zajedno s kreativnom aktivnošću koja predstavlja važan utjecaj na dječji mentalni razvoj, stoga uporaba elektroničkih medija neizbježan je, odnosno sastavni element svake suvremene škole. No, mediji mogu imati i negativne aspekte koji često znatno odstupaju od stvarnosti. Također, mogu stvarati rizike za psihički i fizički razvoj. Pojedina djeca mogu biti izložena zloupotrebi ili ovisnosti o internetu. Vrlo je važno podignuti svjesnost društva i o negativnome utjecaju medija, te treba naglasiti medijsku pismenost koja postaje sve važniji dio obrazovanja. Mediji postaju jedan od najvažnijih faktora socijalizacije.

Autori Đuran, Koprivnjak i Maček (2019) navode negativne utjecaje medija kao što su: slabljenje sposobnosti slušanja i praćenja prezentiranoga materijala, nesposobnost odvajanja realnoga od virtualnog svijeta te smanjenje neposredne socijalne interakcije. Sve više se sva potreba za komunikacijom ispunjava korištenjem različitih aplikacija i društvenih mreža. One utječu na ponašanje u društvu, neizbježno su sredstvo informiranja, oblikovanja kao i prenošenja vrijednosti odnosno i stvaranjem vizije svijeta i života. Novi mediji nova su „društvena prekretnica“ u socijalizacijskom aspektu, stoga pokušavamo podići pojedince kompetentne za aktivno i sigurno korištenje medija. Ipak, masovni mediji mogu pružiti i mnoge prednosti prilikom obrazovanja. Još se donedavno na medije gledalo kao na nešto „tehničko“, nešto što zahtijeva specifična znanja i sposobnosti, a danas oni čine općeprihvaćena mjesta susreta i kontakata s prijateljima, mjesta kupnje ulaznica, knjiga, razmjene interesa i ideja. „Suvremena“ djeca većinu svoga slobodnog vremena provode uz jedan od medijskih oblika kao što su npr. televizija, Internet, računalao i slično, a istodobno nemaju oblikovan kritički odnos prema medijskim sadržajima, te su izloženi njihovim štetnim posljedicama.

Obitelj je izuzetno važno okruženje u kojem dijete prvi put susreće i koristi medije. Okruženost medijima dio je svakodnevnice velike većine ljudi, a posebice je to stvarnost dječjih života. Kućanstva modernih obitelji opremljena su raznim uređajima (televizori, kamere, računala, multimedijalna oprema, mobiteli i slično) što upućuje na povećanu integriranost tehnologije u obitelji. Djecu mediji privlače pa to roditelji, odgojitelji i učitelji moraju prihvatiti kako bi se nosili s novim izazovima djetinjstva. Generacije djece u digitalnom dobu zahtijevaju od roditelja uključivanje digitalizacije u svoju igru s djecom. Budući da govorimo o djeci, kao i o njihovim primarnim, odnosno sekundarnim odgojiteljima, bitno je spomenuti i naglasiti važnost igre.

Ovdje ponovno dolazimo i do važnosti medijskoga opismenjavanja odraslih koje će smanjiti strah od nepoznatoga, izgraditi nove roditeljske vještine koje će omogućiti roditeljima približavanje suvremenom djetetu. Vrlo je važno istaknuti da zajednička igra roditelja i djece osnažuje i produbljuje njihove odnose na emocionalnoj razini i doprinosi osjećaju prisnosti. Utjecaj televizije, kao i drugih medija, bio on pozitivan ili negativan, u roditeljskim je rukama.

Osnažuju se njihove sposobnosti prilikom rješavanja, odnosno testiranja, problema, obogaćuju njihova istraživanja, poboljšavaju se komunikacijske vještine, osvještava

se važnost emocionalnih ekspresija, kontakta oči u oči, čekanja na red i slično. Igra predstavlja djetetovu temeljnu aktivnost, no isto tako ona doživljava transformaciju. Ona djeca čiji su roditelji bili uključeni u njihovu igru imaju puno bolje odnose s njima, a to ima višestruke pozitivne utjecaje na sve aspekte djetetova života. Mediji svakako mogu, kako pozitivno tako i negativno, utjecati na način predstavljanja teme. Zapravo ono što oni mogu jest, npr. raditi intervjue ili neke članke o promicanju dječjih prava, možda pak objasniti određeno dječje pravo, pratiti događaje u kojima sudjeluju vrtići i škole sa djecom. Između ostalog, mogu isticati pozitivne stvari, a ne isticati negativne, pogotovo kada su predstavljene van konteksta.

3. DOKUMENTI O PRAVIMA DJECE

Prava djeteta predstavljaju cjelokupnu dokumentaciju namijenjenu zaštiti tijekom djetetova rasta i razvoja, odnosno za vrijeme njegova odrastanja. Hrvatska enciklopedija (2013) navodi da je prvobitna, odnosno glavna, namjena tih prava ta da su njihovi ovlaštenici jedino djeca, odnosno da im pripadaju bez diskriminacije.

Prava djece štite se u svim pravnim granama (nasljedno, kazнено, radno i druga prava). Neosporiva prava vidljiva su i u činjenici da jedno pravo ima različite elemente: npr. pravo na slobodu izražavanja ima, kao i klasično građansko pravo, elemente prava na razvoj, prava na život, prava na zdravlje, prava na privatnost i ostala prava. Prava djeteta međusobno su povezana, te se nadovezuju, odnosno međusobno se nadopunjuju, jer se tek njihovom cjelovitošću jamči pravilan rast, razvoj i odrastanje djeteta.

Prilikom donošenja *Konvencije*, te njezinim potpisivanjem od strane većine država svijeta, i primjenom njezinih odredbi shvaćanja su se polako počela mijenjati. Također u središte pozornosti stavlja djelovanja povezano s dobrobiti djeteta, kao i njegove najbolje interese.

Naime, *Konvencijom* se zalagalo za djecu, te ih je stavljala u aktivni položaj, kao nekoga tko želi i može znati ono o čemu pričaju odrasli, a pritom se izravno tiče njih samih. Stoga, možemo reći da u procesu učenja vlastitih prava i načina zaštite, djeca ponajviše obraćaju pozornost na ona prava koja su im najdraža, tj. prava koja im donose ugodne posljedice; kao što su: pravo na igru, djetinjstvo, slobodu dopisivanja, biranje prijatelja te mnoga druga. Smatra se kako je takav stav sasvim razumljiv.

Roditelji, te ostali odrasli koji rade s djecom, trebaju naučeno znanje o pravu staviti u kontekst odgovornosti, te ih na taj način učiti njihovim pravima. Zbog toga se prvenstveno naglašava da se tijekom rada s djecom na učenju njihovih prava svi trebaju potruditi i usmjeriti snage prema zaštiti prava, ali isto tako trebaju i naglašavati njihove obveze.

Dokumenti u kojima se reguliraju prava djece na hrvatskim i međunarodnim dokumentima su sljedeći:

- a) *Konvencija o pravima djece iz 1989. godine*
- b) *Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece iz 1990. godine*

c) *Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava iz 1996. godine*

d) *Svijet dostojan djece iz 2002. godine*

e) *Obiteljski zakon Republike Hrvatske iz 2023. godine.*

3.1. *Konvencija o pravima djece*

Konvencija je preuzela obvezu osiguranja i zaštite ljudskih prava i temeljne slobode, a Republika Hrvatska, kao jedna od stranki, preuzela je odgovornost provođenja tih prava. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži objavljuje tekst *Konvencije o pravima djece* u želji da pridonese jačanju demokracije društva u kojemu će svaki pojedinac moći uživati temeljna ljudska prava, usvojena je 20. studenoga 1959. godine, na Međunarodni dan djeteta. Sva se djeca rađaju s jednakim temeljnim slobodama, te pravima koja pripadaju svim ljudskim bićima. *Konvencija o pravima djeteta* predstavlja međunarodni dokument, u njoj se prvenstveno govori o obvezama, to jest dužnostima odraslih, u odnosu prema djetetu, kao i o mnogim drugim obvezama društvenih čimbenika čiji je cilj zaštita djeteta. To je prvi dokument koji djetetu pristupa kao subjektu s vlastitim pravima, a ne kao osobi kojoj je potrebna posebna zaštita.

Dok *Deklaracija o pravima djeteta (1959)* ima moralnu snagu, za razliku od ugovora, *Konvencija o pravima djeteta* pravni je aranžman koji ima snagu zakona i obvezuje stranke da poštuju njezine odredbe, te uključuje pravo praćenja njegove provedbe u zemljama koje su ga usvojile. Definirana su četiri načela sadržana u *Konvenciji o pravima djeteta*.

- Načelo nediskriminacije nalaže kako djeca ne smiju trpjeti diskriminaciju neovisno o tome koje su rase, kakvu boju kože imaju, kojega su spola, kojim jezikom pričaju, koje su vjeroispovijesti; bez obzira na etničko ili društveno podrijetlo, teškoće u razvoju, rođenju ili u bilo kojem drugom statusu djeteta, njegovih roditelja ili zakonskih skrbnika.
- Djeca imaju pravo živjeti i razvijati se u svim područjima života, uključujući fizičko, emocionalno, mentalno, intelektualno, društveno i kulturno.
- Donošenjem svih odluka ili provođenju postupaka koji utječu na dijete, ili na djecu kao skupinu, najvažnija uvijek mora biti dobrobit djeteta.

- Vrlo je važno da se djeci omogući aktivno sudjelovanje prilikom rješavanja svih pitanja koja imaju utjecaj na njihov život, te im dopustiti slobodu izražavanja mišljenja. Isto tako, djeca imaju pravo reći svoja mišljenja koja se moraju ozbiljno uzeti u obzir.
- Prava preživljavanja uključuju članke *Konvencije* koji osiguravaju djetetu zadovoljavanje primarnih potreba za svoj opstanak; kao što su na primjer: pravo na život, odgovarajući životni standard, prehranu, smještaj, zdravstvenu pomoć.
- Razvojna prava odnose se na članke koji osiguravaju djetetu najbolji mogući razvoj. To su primjerice: pravo na obrazovanje, igru, slobodno vrijeme, informiranje, kulturne aktivnosti, slobodu izražavanja i misli, odnosno vjere.
- Zaštitna prava odnose se na članke koji osiguravaju zaštitu djeteta. To su primjerice: prava na zaštitu od zlorabe, na zabranu dječjega rada, zapostavljanja i izrabljivanja, zaštitu od droga, djece u oružanim sukobima, djece u zatvorima, na zaštitu od alkohola i duhana, na zaštitu djece izbjeglica.
- Prava sudjelovanja posljednja su u ovoj skupini, te uključuju članke koji omogućuju djetetu aktivno sudjelovanje u svojem okruženju, regionalnom/nacionalnom/svjetskom, koja ga pripremaju za aktivnoga građanina u daljnjoj budućnosti. Takva su prava – pravo na slobodno izražavanje svojih misli i pravo na udruživanje.

3.2. Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece

Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece (1990) donesena je na sastanku svjetske razine i vezuje se uz djecu u smislu preuzimanja zajedničke obveze omogućavanja što bolje budućnosti svakom djetetu.

Djeca svijeta nevina su, ranjiva i ovisna o drugima. Također, znatiželjna su, dinamična i puna nade. Njihovo vrijeme treba biti provedeno u obilju radosti i mira, igre, učenja i rasta. Njihova budućnost treba se oblikovati u skladu i suradnji. Isto tako, tijekom života proširuju svoja gledišta i samim time stječu nova iskustva.

Nažalost, za mnogu je djecu stvarnost djetinjstva potpuno drugačija. Mnogobrojna djeca širom svijeta svakodnevno su izložena opasnostima koje usporavaju njihov rast

i razvoj. Neizmjerne pate kao žrtve rata i nasilja, kao žrtve rasne diskriminacije, agresije; djeca izbjeglice i prognanici prisiljeni su napuštati svoje domove i svoje korijene. Također, veliki broj djece umire od pothranjenosti i bolesti (npr. AIDS-a), nedostatka čiste vode i neadekvatnih sanitarnih životnih uvjeta. To predstavlja globalni problem s kojim se moramo suočiti.

Kroz međunarodne suradnje i programe solidarnosti u budućnosti bi trebalo biti moguće postići konkretne rezultate na mnogim poljima. Unaprjeđenje zdravlja i prehrane djece prva je dužnost, ujedno je to i zadatak čija su rješenja sada nadohvat ruke. Svakoga dana mogu se spasiti životi desetaka tisuća dječaka i djevojčica. Smrtnost djece i dojenčadi neprihvatljivo je visoka u mnogim dijelovima svijeta, ali može se dramatično smanjiti sredstvima koja su već poznata i lako dostupna.

Važna je uloga žena općenito u društvu, kao i osiguranje njihove jednakosti prava koje će posredno ići i u korist djece svijeta. Pružanje osnovne pismenosti za sve jedan je od najvažnijih doprinosa koji se mogu pružiti razvoju djece u svijetu. Svoj djeci treba dati priliku kako bi razumjela svoj identitet, spoznala svoje vrijednosti u sigurnom i podržavajućem okruženju, u okviru obitelji koja je predana ostvarivanju njihove dobrobiti. Ekonomski uvjeti uvelike utječu na sudbinu djece, posebno u zemljama u razvoju.

3.3. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava

Prema pravima Europske unije ne postoje jedinstvene, službene definicije za prava „djeteta“ koja su utvrđena ugovorima. Definicija djeteta može se razlikovati unutar prava Europske unije, a to ovisi o kontekstu u kojem se spominje. Europsko pravo djeci dodjeljuje i uvjetuje različita prava s obzirom na njihovu dob. Tako razlikujemo „mlade osobe“, što je zajednički naziv za sve osobe mlađe od 18 godina, „mladež“ (kao svaku mladu osobu u dobi od najmanje 15 godina do najviše 18 godina, koja više nije na obveznom redovitom školovanju) te „djecu“, termin kojim su definirane osobe mlađe od 15 godina, to jest osobe kojima se u većem dijelu zabranjuje službeno zaposlenje. Prva prekretnica za uvođenje *Povelje Europske unije o temeljnim pravima* pojavljuje se u trenutku stupanja na snagu Lisabonskoga ugovora kako to navodi Europski parlament. Povelja ima jednak pravni status kao i ugovori Europske unije. Njome se Europska unija kao i druge države članice, obvezuje na

zaštitu prava koje ona sadrži prilikom provedbe zakona. Povelja o temeljnim pravima po prvi put detaljno propisuje prava djece na ustavnoj razini Europske unije uključujući priznavanje prava djece na besplatno i obvezno obrazovanje, zabranu diskriminacije na temelju dobi i zabranu iskorištavanja djece u određene svrhe rad. *Povelja* sadrži važnu posebnu odredbu o pravima djece. Tri su ključna načela prava djece:

1. ponajprije pravo na slobodno izražavanje mišljenja u skladu s dobi i sa zrelošću
2. pravo da zaštita dječjega interesa bude primarni cilj u svim radnjama koje se odnose na njih
3. pravo na održavanje redovitoga osobnog, kao i izravnog kontakta, s obama roditeljima prema Europskoj uniji.

Vijeće Europe od samoga početka ima ovlast za zaštitu i promicanje ljudskih prava, te je usvojilo niz sporazuma koji se odnose na širok spektar posebnih pitanja povezanih s pravima djece, a oni uključuju:

- *Konvenciju o položaju djece rođene izvan braka*
- *Konvenciju o posvojenju djece*
- *Konvenciju o kontaktima s djecom*
- *Konvenciju o ostvarivanju dječjih prava*
- *Konvenciju o seksualnoj zaštiti djece.*

Osnovni cilj Vijeća Europe jest podržati provedbu međunarodnih standarda u području prava djece u svim državama članicama, a osobito se to odnosi na promicanje provedbe *Europske konvencije o ljudskim pravima*, gdje se pritom ističu njezina glavna načela povezana s nediskriminacijom, pravom na život i razvoj, najboljim interesom djeteta kao primarnim ciljem donositelja odluka, te s pravom djece na to da se njihova mišljenja uvažavaju. Program, također, nadzire usvajanje nekoliko instrumenata povezanih s dječjim pravima koja pružaju praktične smjernice kao dopunu obvezujućim europskim pravnim mjerama. Cilj programa jest i pružanje podrške, kao i promicanje drugih postojećih pravnih instrumenata Vijeća Europe povezanih s djecom (sudjelovanje, zaštita i prava), mladima i obiteljima.

Važnost *Konvencije* o pravima djeteta ističe se u usmjeravanju razvoja prava djece unutar Eurpske unije u kojoj se ističe važnost usmjeravanja djelovanja standarda i načela *Opće konvencije o ljudskim pravima koja utječu na prava djeteta*. Stoga, možemo reći da se promiču prava djece, kao ono što se smatra njihovim „najboljim interesom“, poput prava djeteta na sudjelovanje u odlukama koje na njega utječu ili prava na zaštitu od diskriminacije. Slično kao i Europska unija, Vijeće Europe kao organizacija nije zakonski obvezana *Konvencijom o pravima djeteta*, iako su sve države članice Vijeća stranke te konvencije. Naime, navedeno se ne možemo interpretirati samostalno nego u spoju s općim načelima međunarodnoga zakonodavstva.

Među svim odgovarajućim propisima međunarodnoga zakonodavstva koji se mogu primijeniti u odnosima između država stranki, posebnu pozornost imaju propisi koji se odnose na univerzalnu zaštitu ljudskih prava. Ako se to zanemari, Europska unija je tradicionalno bila oprezna prilikom pripisivanja odlučujućih snaga *Europske konvencije o ljudskim pravima*, posebno onim vezanim uz politički osjetljivija područja (poput kontrole imigracije), iako se to mijenja u novijoj pravnoj paradigmi. Nakon usvajanja Povelje Europske unije o temeljnim pravima, često se u njoj nalaze reference *Konvencije o pravima djeteta* zbog sličnosti odredbi.

3.4. Svijet dostojan djece

Dulčić (2004) smatra da bi takav svijet bio dostojanstven jedino: ako stavimo djecu na prvo mjesto, ako se ne napusti niti jedno jedino dijete (odnosno da moraju prestati sve diskriminacije), ako težimo iskorjenjivanju siromaštva i ulažemo u djecu, ako se pobrinemo da svako dijete dobije adekvatnu skrb, ako sve djevojčice i dječaci imaju dostupno besplatno školovanje koje mogu završiti, a pritom se i nejednakosti među spolovima moraju ukinuti. Djeca trebaju i zaslužuju biti zaštićena od svih načina zlostavljanja, nasilja, kao i od oružanih sukoba. Vrlo je važno da su djeca i njihove obitelji zaštićene od raznih virusa, treba istaknuti važnost dječjih interesa, kao i važnost sudjelovanja u donošenju odluka koje ih se tiču, i stoga možemo doći do zaključka da je vrlo važno očuvati svoj planet, u što boljem ga izdanju ostaviti djeci u nasljeđe.

3.5. *Obiteljski zakon Republike Hrvatske*

Obiteljski zakon Republike Hrvatske (2023) prvi put je donesen još 2003. godine, a u njemu su podijeljene i detaljno opisane sve stavke vezane uz obitelji kao zajednice, to jest pojedince koji ih definiraju do svih sitnih detalja. Zakon donosi odredbu koja govori o tome da dijete ima pravo na skrb za zdravlje i život, kao i na sigurnost, te odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, umnim i osjećajnim potrebama. Vrlo je važno da dijete ima pravo na suživot sa svojim roditeljima, koje je u skladu sa svojom dobrobiti. Neovisno o tome živi li odvojeno od jednog ili oba roditelja, dijete ima pravo na susrete i druženje s roditeljima. Ono ima pravo samostalno izabrati obrazovanje i zanimanje, ima pravo na zapošljavanje sukladno sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti.

Roditelji, kao i ostali članovi obitelji, ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju. Ima pravo tražiti zaštitu svojih prava pred nadležnim tijelima koja su o tome dužna obavijestiti centre za socijalnu skrb. Dijete je dužno poštivati svoje roditelje i pomagati im, te biti obazrivo prema članovima obitelji. Roditeljska skrb predstavlja odgovornost, dužnosti, te pravo roditelja kojem je cilj zaštita dobrobiti djeteta, osobnih i imovinskih interesa. Važno je naglasiti da su roditelji dužni voditi brigu o životu i zdravlju djeteta, te mu, isto tako, omogućiti korištenje mjera za unaprjeđenje, čuvanje i vraćanje zdravlja, sukladno propisima iz područja zdravstva i zahtjevima medicinske znanosti.

Roditelji su dužni zaštititi svoju djecu od ponižavajućeg ponašanja i tjelesnog kažnjavanja od strane drugih. Obrazovanje djeteta mora biti primjereno njegovoj dobi, odnosno zrelosti i u skladu s djetetovim pravom na slobodu savjesti, vjere i drugih uvjerenja. Roditelji imaju dužnost brinuti se o redovitom obveznom školovanju djeteta. Roditelji, također, imaju dužnost brinuti su prema svojim mogućnostima i o daljnjem obrazovanju djeteta, isto tako dužni su se odazivati na sastanke vezane uz odgoj i obrazovanje djeteta, voditi brigu o svestranom obrazovanju svoga djeteta i poticati njegove umjetničke, tehničke, sportske i druge interese. Uzdržavanje djeteta dužnost je i pravo roditelja. Roditelji koji žive zajedno ili su razvedeni dužni su ravnopravno, zajednički i obostrano brinuti o djetetu, osim u slučaju ako ovim zakonom nije drugačije određeno. Također kad se govori o *Obiteljskom zakonu* u kontekstu dječji prava konkretno prava na igru, njenu slobodu i izbor ne pronalaze se članci kao ni dijelovi koji se odnose na to. Stoga se dolazi do zaključka da *Obiteljski*

zakon obuhvaća niz zakona i zakonskih obveza koji štite dijete i njegovu dobrobit, ali nigdje gdje se štiti njegova osnovna potreba za igrom.

4. PRAVA DJECE S TEŠKOĆAMA

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom usvojena je u New Yorku 2006. godine prema *Ujedinjenim narodima*, a svoju verziju je uredila Vlada Republike Hrvatske u *Zakonu o potvrđivanju konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom* 2008. godine. Konvencija navodi kako je važno da državne stranke osiguraju potrebne mjere kako bi djeca s teškoćama imala jednaka ljudska prava i temeljne slobode kao i druga djeca, te kako bi bila ravnopravna s drugom djecom. Sve aktivnosti koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju, promotrit će se s obzirom na interes djeteta. Isto tako, mora im se osigurati pravo na slobodu izražavanja svojih mišljenja i stavova o svemu što ih se tiče. Njihova mišljenja, kao i stavovi, uzimat će se u obzir sukladno s njihovim godinama i zrelosti, te će ostvariti pravo ravnopravnosti s drugom djecom, a bit će im pružana pomoć prema razini teškoća u razvoju, sukladno uzrastu. Programi koji uključuju rad djece s teškoćama provode se najčešće u periodu između šest mjeseci do polaska u školu, i to uključivanjem djece u:

- odgojno-obrazovne skupine s redovitim programom
- odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom
- posebne ustanove.

Na temelju mišljenja stručnih povjerenstava osnovanih propisima iz područja socijalne skrbi i mišljenja stručnih radnika (pedagoga, psihologa, edukacijskog rehabilitatora), viših medicinskih tehničara, ravnatelja, uključenih u redovite planove odgojnih skupina i tijela, ustanova i stručnjaka mišljenja i odluke.

U vrtičke odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom uključuju se djeca s teškoćama kojima se vrsta i stupanj teškoće utvrđuje prema propisima iz područja socijalne skrbi. Posebne ustanove za provedbu programa rada s djecom s teškoćama u razvoju u periodu između šest mjeseci do polaska u školu jesu:

- dječji vrtići specijalizirani za rad s djecom s teškoćama,
- odgojno-obrazovne ustanove,
- ustanove socijalne skrbi,
- zdravstvene ustanove.

U posebne odgojno-obrazovne ustanove uključuju se djeca s teškoćama jedino ako te ustanove imaju prostorne, te ostale zadovoljavajuće uvjete za osnivanje odgojno-obrazovne skupine posebnoga programa, dok se u ustanove socijalne skrbi uključuju djeca s teškoćama kojima je, prema zakonu iz područja socijalne skrbi, određeno izdvajanje iz obitelji uz smještaj u ustanovu socijalne skrbi koja provodi predškolski odgoj. Djeca s teškoćama u razvoju dužna su boraviti u domovima zdravlja koji provode programe osnovnog obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju smještenu u domove zdravlja iz zdravstvenih razloga.

Uloga odgojitelja pri provođenju prava djece s teškoćama u razvoju jest interveniranje u slučaju naznaka da su neka od djetetovih prava ugrožena. Od njega se, također, očekuje prepoznavanje potreba djeteta, empatija te, prvenstveno, znanje o pravima djeteta i obrazovanje u provođenju istih. Pozitivan stav odgojitelja uvelike utječe na bilo koje dijete rane i predškolske dobi. Individualni pristup neophodan je s obzirom na različitosti potreba koje djeca imaju.

U dokumentu se navodi da su odgojitelji u doticaju s djecom svakoga dana, gotovo veći dio dana, te oni nose važnu ulogu po pitanju očuvanja inkluzije. Posebne edukacije, dodatna istraživanja o teškoći, ili više njih koje dijete ima, pretpostavka su za omogućavanje pravovaljane potpore djetetu. Odgojitelji su dužni svojoj djeci, osim pozitivnoga stava, suradnje, te timskoga rada, koristiti i druga znanja i vještine. Isto tako Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje navodi kvalitetu odgojno-obrazovne prakse, te da kurikulum vrtića izgrađuju djelatnici vrtića u skladu sa svojim profesionalnim znanjem i razumijevanjem vlastite prakse i osobne motiviranosti za proces njezina unapređivanja. Njihov razvoj se događa usporedno s razvojem novih vrijednosti, razumijevanja i znanja odgojitelja i drugih djelatnika vrtića, za što im je potrebno osigurati kontinuirani profesionalni razvoj.

Edukacije, kao i dodatno cjeloživotno učenje o djeci s teškoćama u razvoju, trebaju biti obavezne, a ne opcionalne kao što jesu. Također, potrebno je propisati kompetencije koje se trebaju steći kroz neformalno i informalno učenje odgojitelja te razvijati kulturu samovrednovanja, cjeloživotnoga učenja i veće profesionalizacije kako bi se, te kompetencije nastavile razvijati.

5. PRAVA DJETETA KROZ U NJEGOVU OKOLINU

5.1. Uloga odgojitelja u promicanju djetetovih prava

Biti odgojiteljem pretpostavlja profesionalnu ulogu koja se odvija kao cjelina u odnosu odgojitelja prema djetetu i njegovim roditeljima. Kako za jačanje tako i za poticanje djetetovih potencijala i razvijanje suradnje, tolerancije itd., među djecom i odraslima, odgojitelj mora biti informiran u području ljudskih prava i zaštite prava, kako se i naglašava u normativnoj osnovi. O odgojitelju ovisi opća/kolektivna atmosfera i važna je njegova spremnost na razumijevanje djetetovih potreba koje i on zadovoljava ljubaznošću i ljubavlju.

Znanje i vještine odgojitelja važniji su što je dijete mlađe, tj. kada se radi o djetetu koje više ovisi o odraslima. Važna su i znanja o kvalitetnoj prehrani, o zaštiti zdravlja djece, o pravodobnom prepoznavanju simptoma pojedinih bolesti i ponašanja, prema njihovom izgledu, o optimalnim uvjetima spavanja, kretanja i njege, o djetetovim emocionalnim potrebama, što pretpostavlja osnovna i prioritetna znanja. Samo ako razumije što djetetu treba kako bi bilo zadovoljno, sigurno i prihvaćeno, te ako ima vještine za brzo i pravovremeno djelovanje, odgojitelj će osigurati dio svojega vremena za rad na poticanju razvoja djeteta, te osiguravanju djetetu stanja u kojem će primati vanjske poticaje.

5.2. Uloga obitelji u promicanju djetetovih prava

Obitelj predstavlja prvu zajednicu u kojoj dijete zadovoljava svoje primarne biološke potrebe, u kojoj ima prigodu doživjeti ljubav i pripadanje, osjetiti sigurnost, doživjeti poštivanje i biti u poziciji u kojoj je drugima važno ono što se s njim zbiva. Članovi obitelji su ti koji zapravo najbolje poznaju dijete, najbolje razumiju njegove potrebe i znaju načine kojima će zadovoljiti, te njegove potrebe. Uspješne obrazovne aktivnosti u području obrazovanja za ljudska prava pretpostavljaju skladno djelovanje svih odgojnih čimbenika. Radi toga se popularno pisani kraći materijali, predavanja za roditelje, radionice za roditelje, informativni i stručni materijali u kutiji za roditelje, prisustvo i sudjelovanje roditelja u aktivnostima s djecom, navode u dokumentima važnima za funkcioniranje odgojno-obrazovne ustanove.

5.3. Uloga prostora u promicanju djetetovih prava

Vukić (2012) navodi kako djetetovo pravu na intimu i osamu treba biti omogućeno u kutiću za osamljivanje. Većina odgojiteljica navodi da takav prostor u sobi dnevnoga boravka nemaju, a navedeni su i sljedeći razlozi. „Ne postoji, premala je soba“, „Grupa je velika i djeci je teško biti sama“; „Djeci je teško biti u tako velikoj grupi,„. U ovako brojnoj skupini djeci se teško osamiti, iako nastoje izdvojiti takav prostor.“ Njih 15 % anketiranih odgojiteljica DV-a «Radost» navodi da takav prostor postoji, odgojiteljice navode „stolicu za razmišljanje“ kao kutić za osamljivanje. Ovakav odgovor upućuje na neshvaćanje značenja ovoga kutića tako da ga se stavlja u negativan kontekst (stolica za razmišljanje u smislu kazne). Tek jedna odgojiteljica tvrdi da za djetetovo osamljivanje služi mala soba koja se nalazi pokraj sobe dnevnog boravka.

5.4. Djeca s posebnim potrebama i njihovo pravo na pozornost

Autori Mikas i Roudi (2012) navode da je dječje doba obilježeno dinamikom razvoja. Nepovoljni utjecaji mogu dovesti do različitih odstupanja u razvoju djeteta, a ona se mogu očitovati u različitim oblicima poremećaja ponašanja. Roditelji i obiteljska sredina sasvim su sigurno među odlučujućim čimbenicima koji svojim djelovanjem podržavaju i stimuliraju djetetov razvoj. Predškolske ustanove, koje primaju i svakodnevno zbrinjavaju dijete, ne zamjenjuju obiteljsku sredinu, već predstavljaju poticajnu sredinu. Mnogi čimbenici u neposrednoj i široj okolini djeteta mogu na razvoj imati zaštićujući i stimulirajući utjecaj, ali mogu i djelovati izuzetno nepovoljno. Odgojitelji nisu zamjenski roditelji, već oni ostvaruju funkciju pomoćnika u odgajanju koji trebaju nastaviti odgojni proces započet u obitelji. Obiteljska sredina, odnosno predškolska ustanova, svojim obilježjima mogu djelovati stimulirajuće na razvoj djeteta ili sprječavati djelovanje onih čimbenika koji nepovoljno djeluju na razvoj.

Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava iz 1999. godine postavlja vrlo odgovorne zadaće, čije ostvarivanje nije jednostavno ni lako, a pripada djelokrugu svakodnevnoga rada odgojitelja. Djeca s posebnim potrebama trebaju veliku dozu humanosti u pristupu i stručnu pomoć. Svi oni imaju ista prava kao i ostala djeca, ali im je potrebna i posebna pažnja društva jer im je potrebna pomoć i podrška odraslih. Sva djeca na neki način imaju posebne potrebe.

Privremene zastoje mogu prouzročiti svi oni događaji u životu djeteta koji narušavaju kontinuitet u zadovoljavanju potreba djeteta, jedne potrebe ili više njih – na planu fizioloških, psiholoških – za sigurnošću, ljubavlju i pripadanjem, samopoštovanjem i samoaktualizacijom. Mogu ih prouzročiti promjene u obiteljskom ili vrtićkom kontekstu (npr. odvajanje od majke u kritičnom razdoblju vezanosti za majku zbog boravka u bolnici, početak pohađanja jaslica ili vrtića, rođenje brata ili sestre, odsustvo odgojitelja s kojim je dijete uspostavilo emocionalnu vezu i drugih događaja koji mogu stresno djelovati na dijete). Uzroci privremenoga zastoja mogu biti određeni i osobinama razvojne dobi s burnim manifestacijama u ponašanju.

Trajnije zastoje treba pravodobno uočiti i prepoznati, te otkriti uzroke. Ovdje je potrebna veća pomoć stručnjaka specijalista i preuzimanje više roditeljske skrbi o djetetu uz pomoć stručnjaka i terapeuta. Obavezno je utvrditi uzrok takvih stanja, koristiti, osim ocjena odgojitelja i izjava roditelja, i nalaze stručnjaka u vrtiću (razvojna djelatnost) i izvan vrtića (socijalne i zdravstvene usluge).

Djeci s potrebama za većim i bogatijim poticajima zbog naprednijega razvojnog statusa od vršnjaka ili primjetne darovitosti daje se sve više pažnje, jer u protivnom mogu razviti neželjene oblike ponašanja. Prepoznavanje djece s posebnim potrebama zahtijeva stručno znanje i sposobnosti odgajatelja i stručnih suradnika u dječjem vrtiću, što ovisi:

- o vrsti i stupnju pojedinih poteškoća
- o simptomima kojima dijete signalizira poziv upomoć
- o uzrocima posebnih potreba
- o ciljevima, zadacima i strategijama rada s ovom djecom
- o kriterijima vrednovanja programa i postignuća u prevenciji.

Identificiranje poremećaja u predškolskoj dobi mogu se klasificirati na sljedeći način:

1. intelektualni poremećaji
2. poremećaji ponašanja
 - a) poremećaji pažnje (s ili bez hiperaktivnosti)
 - b) poremećaji ponašanja
3. emocionalni poremećaji

4. anksioznost
5. ostali poremećaji (reaktivni poremećaji, mutizam, suprotstavljanje autoritetu i dr.)
6. poremećaji koji se manifestiraju na tjelesnom planu
 - a) poremećaji u prehrani
 - b) stereotipne radnje
 - c) ostali poremećaji
7. razvojni poremećaji
 - a) sveobuhvatni poremećaji (autizam)
 - b) specifični poremećaji (govora, artikulacije).

5.5. Uloga lokalne zajednice u promicanju djetetovih prava

Danas se lokalna zajednica sve više doživljava kao mjesto gdje se odvija sudjelovanje društva, pa tako i djece. Ako to nije slučaj, važno je djeci omogućiti načine i medije da izraze svoje stavove izvan obitelji (u školi, društvu), te im omogućiti načine i sredstva da aktivno sudjeluju i dobro zastupaju svoje interese; javno, odnosno u javnosti.

Lokalnu zajednicu predstavljaju ljudi koji žive na određenom prostoru, koji imaju zajedničke potrebe i koji se bave različitim djelatnostima. Na razini lokalnih zajednica, posebno onih manjih, moguće je fleksibilnije i lakše organiziranje sudjelovanja i socijalne akcije građana, ali i odvajanje sredstava za aktivno uključivanje djece. U tom smislu neke su zajednice (općine i gradovi) u Hrvatskoj pravi primjeri ovakvoga djelovanja. Djeca samostalno predlažu i provode svoje projekte uz nadzor i nadogradnju odraslih. Djecu se često doživljavalo pasivnim članovima o kojima odlučuju, za koje kreiraju i sve aktivnosti provode odrasli, stoga su i njihova mišljenja često bila nedovoljno zastupljena u modelima i razumijevanju socijalnih aspekata. Također, već postojeći oblici dječje neovisnosti, kao što su učenička vijeća ili dječja gradska vijeća, često oformljena u pretežno formalnome smislu.

Dječja participacija u užem (i „pravom“ smislu) često je ograničena stvarnim mogućnostima utjecaja djece na društvena i politička pitanja, odnosno djecu se u

suvremenom društvu i dalje ne smatra relevantnim društvenim i političkim sudionicima. Dugo se dječjim mišljenjima i razmišljanjima nije pridavala važnost u razvoju politika i aktivnosti za djecu. Vjerojatno se najveće formalno priznanje važnosti dječje perspektive nalazi u *Konvenciji o pravima djeteta*, definirano kroz tzv. participativnu skupinu. Neki autori smatraju da je razlog tome nedostatak stabilnog okruženja (strukture/tijela) u kojem bi djeca mogla izraziti svoj glas i volju.

Bitno je naglasiti da na dijete treba gledati kao na kompetentno biće, te da ga se treba poštivati kao važnoga sugovornika i suradnika u procesima odlučivanja. Dijete treba gledati na ravnopravn način, kao na kompetentnoga člana zajednice/društva. Ako dijete karakteriziramo ranjivim, subjektom kojega odrasli moraju štiti, takav stav može dovesti do manipulacije, odnosno do nesudioništva.

Borić (2020) tvrdi da je važno ukazati na to da djeca trebaju sudjelovati, izricati svoja mišljenja, te odlučivati o stvarima važnima za svoj život. Važnost dječjeg sudjelovanja jasno se vidi iz činjenice da djeca imaju svoje ideje (dječje) koje odrasli ne znaju ili ne poznaju. Kad nisu uključena, djeca se osjećaju „izostavljeno, poniženo, omalovaženo, uvrijeđeno i ljutito. No, istodobno djeca poručuju da za svoje sudjelovanje trebaju i zainteresirane odrasle osobe koje će ih saslušati i podržati njihove inicijative. Neovisno o mjestu iz kojega dolaze, djeca se u tome slažu. Djeca, nažalost, nemaju mnogo pozitivnih primjera u kojima bi odrasli na primjeren način poticali njihovo sudjelovanje. Ovo potonje posebno je važno mlađoj djeci. Smatraju kako je važno da odrasli kreiraju poticajnu atmosferu kako bi djeca mogla reći što misle, bez ikakvoga sankcioniranja. Ipak, djecu treba podučiti izražavanju vlastitoga mišljenja na primjeren način. Djeca također navode da se neki odrasli ponašaju bez poštovanja prema djeci, posebno djeci, a djeca reaguju na takve osobe.

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je bio ispitati mišljenje odgojitelja o promicanju zaštite dječjih prava djece kroz dječju igru.

6.2. Problemi istraživanja

Problemi istraživanja su:

1. ispitati mišljenje odgojitelja o tome sadrže li važni dokumenti promicanje zaštite dječjih prava kroz dječju igru
2. ispitati mišljenje odgojitelja o načinima promicanja zaštite dječjih prava djece u predškolskoj ustanovi kroz dječju igru
3. usporediti mišljenja odgojitelja koji su trenutno zaposleni u predškolskoj ustanovi i onih koji su bili zaposleni, te su sad u mirovini.

6.3. Uzorak istraživanja

Istraživanjem je obuhvaćeno pet odgojiteljica mlađe populacije (između 10 i 15 godina radnoga staža u predškolskoj ustanovi), te pet umirovljenih odgojiteljica.

6.4. Metode, postupci i instrumenti

U radu je korištena kvalitativna obrada podataka. Intervju se proveo u prostorijama Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti nakon dobivanja odobrenja Povjerenstva za procjenu etičnosti istraživanja Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Odgovori odgojiteljica su snimani uz njihovu prethodnu usmenu suglasnost. U istraživanju se koristio intervju s pitanjima otvorenog tipa (10 pitanja). Provođenje intervjua bilo je anonimno, a sudjelovanje je bilo dobrovoljno, te su u svakom trenutku ispitanice mogle odustati od daljnega davanja odgovora. Ispitanici su zamoljeni da prilikom odgovaranja budu što iskreniji.

6.5. Rezultati i rasprava

6.5.1. Mišljenje odgojiteljica o važnosti dokumenata za promicanje zaštite dječjih prava kroz dječju igru

Da bi se istražio problem zaštite dječjih prava kroz dječju igru, odgojiteljice se ispitalo kako se štite dječja prava kroz igru u dokumentima predškolskih ustanova u kojima rade, odnosno u kojima su radile. Na temelju njihovih odgovora možemo zaključiti da se sve više promiče zaštita prava kroz dokumente.

Odgojiteljica M. S., 17 godina radnoga staža, 45 godina

„U Godišnjem planu i programu naše ustanove postoji sadržajno promicanje dječjih prava kroz igru. U našoj skupini to je konkretno bio projekt „Lijepo je biti različit“ zbog djeteta s posebnim potrebama.“

Odgojiteljica M. M., 10 godina radnoga staža, 35 godina

„Postoji Godišnji plan i program rada koji sadrži psihološka prava djeteta, Deklaraciju o općim ljudskim pravima, kao i Konvenciju o pravima djeteta.“

Odgojiteljica N. B., 12 godina radnoga staža, 33 godine

„Postoji u Godišnjem planu i programu uputa da potičemo djecu na međusobno poštovanje, kako bi prihvatili i shvatili razliku kod djece s teškoćama u razvoju; u grupama, također, imamo djecu različitih vjeroispovijesti te razgovaramo o njihovim običajima, tradiciji i slično.“

Odgojiteljica S. S., 11 godina radnoga staža, 35 godina

„Postoji kroz Konvenciju o dječjim pravima, te i u Deklaraciji o ljudskim pravima.“

Odgojiteljica A. D, 15 godina radnoga staža, 40 godina

„Postoji u Kurikulumu vrtića i u Godišnjem planu i programu vrtića u kojem

piše da djeci trebaju biti dostupne igre prilagođene njihovoj dobi, da treba pratiti njihov razvoj, želje i interese, te po njemu mi planiramo svoj daljnji rad.“

Odgojiteljica N. J., 41 godina radnoga staža, 67 godina

„U početku nije postojao Godišnji plan i program kakav postoji danas, već su se pisale pripreme koje su obuhvaćale sve aktivnosti kojih smo se morali pridržavati tijekom pedagoške godine.“

Odgojiteljica D. R. Z., 39 godina radnoga staža, 65 godina

„Zadnjih pet do šest godina moga rada sve su se više spominjala dječja prava. Počele su radionice, dijelile su se male knjižice s dječjim pravima. Kad sam počela raditi osamdesetih i devedesetih godina prošloga stoljeća, nije se toliko govorilo o dječjim pravima u pedagoškim ustanovama, sve je to bilo individualno, a zavisilo je o odgojitelju i njegovim interesima.“

Odgojiteljica M. B., 41 godina radnoga staža, 67 godina

„Ne, nije se posebno obraćala pozornost na to da se dokumentima potiče na poštivanje dječjih prava. Sve je išlo kroz igru, to je dio procesa odgajanja. Smatralo se nečim što se podrazumijeva, te se nije posebno naglašavalo.“

Odgojiteljica H. B., 40 godina radnoga staža, 65 godina

„Kroz Konvenciju o dječjim pravima kao i kroz Opću deklaraciju o ljudskim pravima.“

Odgojiteljica I. B., 40 godina radnoga staža, 65 godina

„Dječja prava su se provlačila kroz plan i program, ali se to drugačije evidentiralo. Npr. djeci drugih nacija trebalo se dozvoliti izražavanje na svom jeziku, te ga postepeno učiti hrvatski jezik.“

6.5.2. Mišljenje odgojiteljica o načinima promicanja zaštite dječjih prava djece u predškolskoj ustanovi kroz dječju igru

Odgojiteljice se ispitalo na koji način one promiču, odnosno na koji način su promicale zaštitu dječjih prava. Stoga, možemo doći do zaključka da se u današnje vrijeme potiče na zajedničke projekte, na samostalno donošenje odluka, na suradnju, poštivanje tuđih interesa i slično. Odgojiteljeva je zadaća da promatra i usmjerava djecu ovisno o potrebi.

Odgojiteljica M. S., 17 godina radnoga staža, 45 godina

„Vrlo je važno jer se na taj način djeca uče biti boljim ljudima jednoga dana.“

Odgojiteljica M. M., 10 godina radnoga staža, 35 godina

„Jako je važno zato što im se na taj način omogućava da djeca koja iniciraju igru, imaju i oni uvažena pravila, ali isto tako suigrači koji se uključuju, tj. priključuju, također su prihvaćeni. Teško je, ali treba pronaći balans kako bi obje strane bile prihvaćene, također, naučiti ih toleranciji, te im na taj način pokazati da su od naše strane prihvaćeni i uvaženi.“

Odgojiteljica N. B., 12 godina radnoga staža, 33 godine

„Smatram da je to isto vrlo važno, svako dijete je individua koja ima pravo na izbor, kako prijatelja tako i igara.“

Odgojiteljica S. S., 11 godina radnoga staža, 35 godina

„Jako je bitno da odgojitelji promiču dječju igru kroz dječja prava, pogotovo ako imamo neko dijete s teškoćama u skupini, isto ga pokušavamo uključiti da na jednak način sudjeluje kao i sva ostala djeca. Pojedina djeca znaju izostaviti takvu djecu, stoga je važno razviti empatiju kroz razne projekte.“

Odgojiteljica A. D, 15 godina radnoga staža, 40 godina

„Nama je to iznimno važno, to nam je obveza, ali i etička dužnost.“

Odgojiteljica N. J., 41 godina radnoga staža, 67 godina

„Također je bitno zato što na taj način dajemo djetetu samopouzdanje. Ono samostalno zna da nešto može, želi i hoće. Samopouzdanje je bitno za njegov daljnji razvoj u životu.“

Odgojiteljica D. R. Z., 39 godina radnoga staža, 65 godina

„To je također vrlo važno. Da samostalno odlučuju, da imaju pravo samostalno donijeti odluku, ali i tu je vrlo važan međusobni dogovor, odnosno suradnja. Ne samo ako je netko stariji pa samo on može donijeti odluku, već treba dati riječ i svom mlađem prijatelju da bi i on iskazao svoje želje i potrebe. Odgojitelj treba biti uvijek prisutan i pratiti, ali treba pustiti djecu da prvo pokušaju samostalno riješiti sukob, tek ako ga oni ne mogu samostalno riješiti, mi se trebamo uključiti. Djeci treba dati što više autonomije.“

Odgojiteljica M. B., 41 godina radnoga staža, 67 godina

„Odgojitelj mora pratiti djecu, kao i dječje interese, reakcije, te mora na vrijeme reagirati. On ima veliki utjecaj u tom procesu.“

Odgojiteljica H. B., 40 godina radnoga staža, 65 godina

„Važno je za dijete da od malih nogu uči, da ima pravo na izbor, da ne mora raditi po šablonama i da ništa ne mora biti nametnuto.“

Odgojiteljica I. B., 40 godina radnoga staža, 65 godina

„Vrlo je važno, ali mora postojati neka tzv. granica. Prava i obveze se ne uče u jednom danu, već se uče tijekom cijele godine, kroz primjere, kroz igru u prirodi, izlazak iz vrtića, kroz priče i slikovnice.“

6.5.3. Usporedna mišljenja odgojitelja koji su trenutno zaposleni u predškolskoj ustanovi i onih koji su bili zaposleni, te su sad u mirovini

Kao zaključak o važnosti dokumenata za promicanje zaštite dječjih prava kroz dječju igru možemo reći da se odgojiteljice koje su trenutno u radnom statusu u svome radu susreću s godišnjim planom i programom koji promiče važnost zaštite dječjih prava. Također, taj plan i program dodatno se nadopunjava *Konvencijom o dječjim pravima* i kurikulumom vrtića. Odgojiteljice koje su radile krajem prošlog stoljeća, ističu kako se kroz njihovu godišnju pedagošku dokumentaciju nije toliko radilo na dječjim pravima, te da je dosta toga bilo individualno, odnosno prema interesima odgojitelja. Iz toga možemo zaključiti da se u posljednje vrijeme više obraća pozornost na zaštitu dječjih prava, te se pridaje velika važnost dječjoj igri kroz dječja prava.

Isto tako odgojiteljice tvrde da je vrlo važno da djeca imaju pravila koja si i ona sama određuju. Treba ih od malih nogu učiti empatiji, prihvaćanju tuđih mišljenja i izražavanja; učiti ih pravila igre, ne samo tijekom igranja društvenih igara, već i u svakodnevnoj zajedničkoj igri trebaju prihvaćati i uvažavati tuđa mišljenja, ali ujedno trebaju i učiti izražavati svoje mišljenje, koje je važno. Svakako je bitno da dijete ima slobodu izbora igara i igračkaka, naime, tako se i kreiraju sami centri aktivnosti. Kad govorimo o slobodi izbora prijatelja, važno ju je poštivati.

ZAKLJUČAK

Igra je neodvojivi dio djetinjstva i ključni element u ostvarivanju dječjih prava. Njezina važnost proteže se kroz sve aspekte djetinjstva oblikujući dječji identitet, razvijajući vještine koji im omogućuju istraživanje svijeta. Stoga, treba naglasiti da društvo, institucije (kao i politika) trebaju prepoznati važnost igre, te osigurati uvjete da bi sva djeca imala pristup sigurnim, poticajnim i raznolikim igračkama i aktivnostima.

Takav holistički pristup može osigurati, samo kroz igru, ostvarivanje punoga potencijala svakoga djeteta i izgradnju zdravoga i sretnog djetinjstva. Provođenje istraživanja rezultiralo je saznanjem da se u današnje vrijeme sve više ističu i naglašavaju dječja prava, a da se u manjoj mjeri ističu obveze. Isto tako, danas se dječja prava uređuju vrtićkom dokumentacijom, što prije nije bilo tako, nego je pristup bio individualan. Svako novo vrijeme donosi svoje promjene, odgojitelj je zadatak biti ukorak s tim promjenama, kako za osobno usavršavanje tako i za djetetov boljitak. Iz istraživanja se može iščitati da je vrlo važno da dokumenti u pedagoškim ustanovama štite dječja prava kroz dječju igru, naime vrlo je važno i njihovo promicanje. Isto tako danas su dokumenti konkretnije napisani, te je u njima sadržana zaštita dječjih prava.

Danas se više promiče zaštita dječjih prava kroz razne radionice i projekte dok se devedesetih godina prošlog stoljeća više poticalo na dječju međusobnu suradnju, da djeca donose pravila skupine, međusobni dogovor i uvažavanja. Skupine su bile veće i najčešće mješovite gdje se poticalo na toleranciju, učenje jednih od drugih kao i na uvažavanje različitih mišljenja bez obzira na dob.

LITERATURA

1. Agencija Europske unije za temeljna prava (2015). Priručnik o pravima djeteta u europskom pravu. Preuzeto s: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_hr.pdf (20.6.2024.)
2. Ahmad, S., Ch, A. H., Batool, A., Sittar, K., Malik, M. (2016). Igra i kognitivni razvoj: formalna operativna perspektiva Piagetove teorije. *Časopis za edukaciju i praksu*, 7(28), 72-79.
3. Alinčić, M. (1993). Prava djeteta u sustavu prava čovjeka. *Defektologija*, 29(1), 77-79.
4. Borić, I. (2020). Mogućnosti lokalnih zajednica u ostvarivanju dječjih prava iz perspektive djece. *Paediatrica Croatica*, 64(2), 111-121.
5. Duran, M. (2003). *Dijete i igra*. Naklada slap.
6. Đuran, A., Koprivnjak, D., Maček, N. (2019). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*, 4(1), 270-283.
7. Đurđević, Z. (2008). Lisabonski ugovor: prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 15(2), 1077-1127.
8. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008). *Narodne novine*, 63.
9. Obiteljski zakon. *Narodne novine*, 103.
10. Klarin, M. (2017). Psihologija dječje igre. Sveučilište u Zadru.
11. Konvencija o pravima djeteta (1989). Preuzeto: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (20.6.2024.)
12. Kopic, Ž., Korajac, V. (2010). Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece. *Život i škola*, 56(24), 45-54.

13. Maleš, D., Milanović, M., Stričević, I. (2003). Živjeti i učiti prava – Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja. Filozofski fakultet Sveučilišta, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo.
14. Mikas, D., Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. *Paediatr Croat*, 56(1), 207-214.
15. Mlinarević, V., Marušić, K. (2005). Prava djeteta i njihovo oživotvorenje u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 51(14), 29-39.
16. Omerović, M., Čirić, N., Alispahić, F., Tulumović-Kalajac, M., Tufekčić, N. (2015). Značaj i uloga igre i slobodnog vremena u razvoju djece predškolskog uzrasta. U S. Kaljača, M. Nikolić (ur.), Unapređenje kvalitete života djece i mladih, 61-73.
17. Petrović-Sočo, B. (1995). Dijete kao glavni akter svoga vlastitog razvoja. U A. Došen-Dobud, Malo dijete-veliki istraživač. Alineja, *Napredak*, 136(2), 229-232.
18. Stegelin, D. A. (2007). Zašto je važno zagovarati stav o važnosti igre na razvoj djeteta. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(47), 2-7.
19. Suzić, N. (2006). *Uvod u predškolsku pedagogiju i metodiku*. XBS.
20. UN (1990). Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece. New York: United Nations. Preuzeto s: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/legislation-and-case-law-international-legislation-general-declarations/world-declaration-survival_en (20.6.2024.)
21. Vukić, V. V. (2012). Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi. *Magistra ladertina*, 7(1), 123-132.
22. Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, Narodne novine, 6/2007., 5/2008.

PRILOZI

1. Intervju

Pitanja

1. U kojoj je mjeri važno da dijete ima slobodu (npr. slobodan izbor dječje igre, slobodu u izboru prijatelja za igru) u dječjoj igri?
2. U kojoj je mjeri važno da djeca međusobno promiču dječja prava kroz dječju igru?
3. U kojoj je mjeri važno da odgojiteljice ili odgojitelji promiču zaštitu dječjih prava kroz dječju igru?
4. Postoji li u Godišnjem planu i programu rada Vaše predškolske ustanove sadržano promicanje zaštite dječjih prava kroz dječju igru (za umirovljene odgojiteljice/odgojitelje: Je li postojalo...)? Ako postoji, navedite na koji način.
5. Osmišljavate li / Jeste li osmišljavali prilikom kreiranja centara u Vašoj predškolskoj ustanovi aktivnosti kojima se štite dječja prava kroz dječju igru? Ako jeste / Ako osmišljavate: navedite primjere aktivnosti.
6. Sudjeluju li / Jesu li sudjelovala djeca prilikom kreiranja pravila igre u predškolskoj ustanovi?
7. Sudjeluju li / Jesu li sudjelovali roditelji prilikom kreiranja pravila igre u predškolskoj ustanovi?
8. Molim Vas, možete li nabrojati načine na koje promičete / na koje ste promicali zaštitu dječjih prava u dječjoj igri?
9. Što mislite na koji način mediji mogu promicati zaštitu dječjih prava u dječjoj igri?
10. Navedite načine na koje Vaša predškolska ustanova promiče / na koje je promicala dječja prava u dječjoj igri među osjetljivim skupinama djece (npr. djeca s poteškoćama, daroviti i sl.).

2. Odobrenje Povjerenstva za etičnost istraživanja

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Povjerenstvo za procjenu etičnosti istraživanja

ODLUKA O ETIČNOSTI ISTRAŽIVANJA

Naziv istraživanja:	Istraživanje o dječjoj igri i dječjim pravima
Voditelj/voditeljica istraživanja (odgovorna osoba):	Antonela Pletković
E-mail adresa voditelja/voditeljice istraživanja:	apletkovic@student.unipu.hr
Institucija/organizacija koja provodi istraživanje:	SJD u Puli, FOOZ

Predloženi nacrt istraživanja:

1) odobrava se kao etički prihvatljiv

2) predlažu se sljedeće dorade da bude etički prihvatljiv:

Članice povjerenstva:

1. prof. dr. sc. Iva Blažević

2. izv. prof. dr. sc. Ksenija Černe

3. doc. dr. sc. Marlena Plavšić

Datum zaprimanja zamolbe: 15. 5. 2024.

Datum donošenja odluke: 22. 5. 2024.

Datum slanja obavijesti: 22. 5. 2024.

SAŽETAK

Dijete kroz igru otkriva svijet i mnoge složene stvari oko sebe, što mu jasno približava stvarnost. Govoreći o igrama, vrijedi napomenuti da one podupiru razvoj motoričkih kao i mentalnih sposobnosti. Prava djeteta odražavaju sve potrebe koje se moraju štiti tijekom djetetova rasta, razvoja, odnosno odgoja. Važni dokumenti i promicanje zaštite dječjih prava imaju važnu ulogu u razvoju djeteta.

Iz istraživanja u ovom završnom radu vidljivo je da je dokumentacija odgojno-obrazovnih ustanova za zaštitu prava djece kroz dječje igre vrlo važna, odnosno njezino promicanje također. Isto tako, današnji dokumenti su specifičniji, uključuju zaštitu prava djece, prije nisu bili dostupni, te su personaliziraniji. Danas se zaštita prava djece više promiče kroz razne radionice i projekte, dok se devedesetih godina prošlog stoljeća više poticala međusobna suradnja među djecom, pri čemu su djeca postavljala kolektivna pravila, međusobno dogovaranje i poštovanje. Skupine su prije više poticale na toleranciju, učenje jednih od drugih i uvažavanje različitih mišljenja, bez obzira na dob.

Ključne riječi: igra, dijete, dječja prava, dokumenti iz područja dječjih prava

SUMMARY

Through play, the child discovers the world and many complex things around him/her, which clearly brings reality closer to him/her. Speaking of games, it is worth noting that they support the development of motor and mental abilities. The rights of the child reflect all the needs that must be protected during the child's growth, development, and education. Important documents and the promotion of the protection of children's rights play an important role in the development of a child.

From the research in this final paper, it is evident that the documentation of educational institutions for the protection of children's rights through children's games is very important, that is, its promotion as well. Likewise, today's documents are more specific, include the protection of children's rights, were not available before and are more personalized. Today, the protection of children's rights is promoted more through various workshops and projects, while in the 1990s mutual cooperation among children was encouraged, whereby children set collective rules, mutual agreement and respect. Groups used to encourage more tolerance, learning from each other and respect for different opinions, regardless of age.

Keywords: game, child, children's rights, documents from the field of children's rights